

Sygn. akt I C 348/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 czerwca 2016 r.

Sąd Okręgowy w Sieradzu I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Przemysław Majkowski

Protokolant : st. sekr. sąd. Beata Krysiak

po rozpoznaniu w dniu 20 czerwca 2016 r. w Sieradzu

na rozprawie

sprawy z powództwa W. J.

przeciwko (...) SA w W.

o zadośćuczynienie i odszkodowanie

1. zasądza od pozwanego (...) SA w W. na rzecz powódki W. J. tytułem zadośćuczynienia za śmierć męża M. J. (1) kwotę 50.000,00 (pięćdziesiąt tysięcy) zł z ustawowymi odsetkami od dnia 20 marca 2015 r. do dnia zapłaty,
2. zasądza od pozwanego (...) SA w W. na rzecz powódki W. J. tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej po śmierci męża M. J. (1) kwotę 44.000,00 (czterdzieści cztery tysiące) zł z ustawowymi odsetkami od dnia 20 marca 2015 r. do dnia zapłaty,
3. w pozostałym zakresie powództwo oddala,
4. nakazuje pobrać od pozwanego (...) SA w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Sieradzu kwotę 519 (pięćset dziewiętnaście) zł tytułem zwrotu części wydatków w sprawie poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa
5. nakazuje pobrać od pozwanego (...) SA w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Sieradzu kwotę 3.055 (trzy tysiące pięćdziesiąt pięć) zł tytułem opłaty sądowej, od uwzględnionej części powództwa, od zapłaty, której powódka była zwolniona,
6. koszty procesu pomiędzy stronami wzajemnie znosi.

Sygn. akt I C 348/14

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 28 listopada 2014 r. (data wpływu) powódka W. J. wniosła o zasądzenie od pozwanego (...) S.A. w B. zadośćuczynienia w kwocie 150.000 zł i odszkodowania w kwocie 150.000 zł w związku ze śmiercią swego męża M. J. (1), który zginął w wypadku drogowym w Ł., w dniu 10 lutego 1998 r.

(pozew k. 2-3).

W piśmie procesowym z dnia 06 marca 2015 r. (data wpływu) pełnomocnik powódki W. J. wniosł o zasądzenie od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powódki kwoty 150.000 zł tytułem zadośćuczynienia za ból i cierpienie związane ze

śmiercią męża M. J. (1) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz o zasądzenie pozwanego (...) S.A. na rzecz powódki kwoty 150.000 zł tytułem odszkodowania z tytułu pogorszenia sytuacji życiowej związanej ze śmiercią męża M. J. (1) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Nadto pełnomocnik powódki wniósł o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa radcowskiego według norm przepisanych.

(pismo pełnomocnika powódki k. 24-27).

Pozwany (...) S.A. w W. w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, (odpowiedź na pozew k. 45-47).

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

W dniu 10 lutego 1998 roku w Ł. na skrzyżowaniu ulic (...) doszło do wypadku drogowego, w wyniku którego śmierć poniósł mąż powódki M. J. (1). Kierujący pojazdem, marki F. (...) o nr rej. (...) - K. K., naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym nie ustępując pierwszeństwa przejazdu kierowcy samochodu ciężarowego, przez co doprowadził do czołowo-bocznego zderzenia obydwu pojazdów, w następstwie czego doszło do śmierci M. J. (1). Wyrokiem z dnia 23 grudnia 1998 roku Sąd Rejonowy w Łasku II Wydział Karny w sprawie o sygn. akt II K 405/98 uznał K. K. winnym popełnienia zarzucanego mu czynu z art. 177 § 1 i § 2 k.k. Wyrok uprawomocnił się. Sprawca wypadku posiadał ubezpieczenie OC u pozwanej (...) S.A.,

(dowód: kserokopia odpisu skróconego aktu zgonu k. 7, kserokopia wyroku w sprawie II K 405/98 k. 29-30, kserokopia odpisu skróconego aktu małżeństwa k. 31,).

Przed wypadkiem M. J. (1) zamieszkiwał wspólnie z żoną i dwiema córkami, jedną małoletnią i jedną dorosłą, w P. w dwupokojowym komunalnym mieszkaniu w bloku o powierzchni około 48 m². Rodzina posiadała samochód osobowy marki F. (...) p. Zmarły M. J. (1) zatrudniony był w Przedsiębiorstwie Usług (...) w P. na stanowisku specjalisty ds. energetyki cieplnej od 07.10.1968 roku do chwili śmierci. Zmarły z tego tytułu uzyskiwał wynagrodzenie wysokości średnio 821 zł miesięcznie, czyli rocznie ok. 9.854 zł. Ponadto M. J. (1) prowadził własną działalność gospodarczą w zakresie usług projektowania i nadzorowania robót wodno-kanalizacyjnych i centralnego ogrzewania. Wpisu do ewidencji działalności gospodarczej dokonano w dniu 03.04.1992 roku. Wykreślenie z ewidencji nastąpiło w związku ze śmiercią M. J. (1). Z tej działalności M. J. (1) uzyskiwał dochód średnio 578 zł miesięcznie, czyli rocznie około 6.941 zł. Łączne dochody zmarłego oscyływały wokół kwoty 1.400 zł miesięcznie. Powódka prowadziła własną działalność gospodarczą w postaci sklepu z tkaninami. Jej dochody miesięczne były mniejsze od męża i wynosiły około 1.000 zł. Łącznie rodzina (...) dysponowała dochodami miesięcznymi rzędu około 2.400 zł, co powoduje że na jednego jej członka rodziny dochód miesięczny wynosił około 600 zł. Po odliczeniu kosztów utrzymania mieszkania, mediów oraz kosztów wyżywienia na członka rodziny dochód wynosił około 550 zł. Pięć lat po śmierci męża powódka zamknęła prowadzoną przez siebie działalność gospodarczą. Przez okres ośmiu lat tj. od dnia śmierci męża powódki do dnia podjęcia pracy w Przedsiębiorstwie (...) w P. (2006 r.) oraz do dnia podjęcia pracy przez córkę M. J. (2) powódka straciła z powodu śmierci męża dochody wysokości 53.000 zł (550 zł x 12 = 6.600 zł x 8 lat = 52.800-53.000 zł). Przed wypadkiem rodzina (...) była szczęśliwą i kochającą się rodziną. M. J. (1) oraz jego żona byli wyjątkowo zgodną parą, odnosili się do siebie z szacunkiem i otaczali się opieką. Troszczyli się razem o rozwój oraz wychowanie córek. Zapewniali im poczucie bezpieczeństwa, zaspokajali ich potrzeby, pomagali w nauce oraz w prawidłowym rozwoju. M. J. (1) i jego żonę łączyła ze sobą oraz z dziećmi szczególnie silna więź emocjonalna. Wszyscy członkowie rodziny mieli ze sobą bardzo bliskie relacje. M. J. (1) oraz jego żona zabierali córki na spacery do lasu, wycieczki rowerowe, na zawody sportowe. Państwo (...) jeździli z dziećmi do znajomych na działkę, a co kilka lat na wakacje nad morze oraz raz w roku na wycieczki do Ł., W., Ł., C. i innych miast. Małżonkowie (...) jeździli również sami na wycieczki organizowane przez zakład pracy M. J. (1). Rodzina nie miała majątku, dzieł sztuki, biżuterii, ani żadnych oszczędności. W chwili śmierci męża powódka miała 41 lat. Małżonkowie współżyli fizycznie. Z chwilą śmierci męża ta sfera życia dla powódki się skończyła. W. J. po śmierci męża nie związała się z innym mężczyzną, bo kochała męża, z nim miała dzieci i żyła dla

dzieci. Wskutek śmierci męża powódka stała się osobą skrytą w sobie, miała trudności ze swobodną wypowiedzią oraz ze snem. Ponieważ czuła się źle psychicznie zaczęła uczęszczać do psychologa. Taki stan trwał przez okres około 2-3 lat po śmierci męża. Powódka kultywuje pamięć o zmarłym mężu. W. J. postawiła mężowi nagrobek na cmentarzu. Początkowo kilka razy dziennie odwiedzała grób męża na cmentarzu, a w chwili obecnej chodzi raz dziennie. Powódka zamawia mszę świętą w intencji męża z okazji jego urodzin oraz imienin, (dowód: kserokopia zaświadczenia o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej k. 33, kserokopia decyzji z UM w P. k. 34, informacja z przebiegu leczenia k. 37, zeznania powódki- protokół rozprawy z dnia 21 września 2015 r. 00:01:55-00:32:06 w zw. z k. 61v-62, zeznania świadka K. W.- protokół rozprawy z dnia 21 września 2015 r. 00:37:49-01:06:41 w zw. z k. 62-63, zeznania świadka M. J. (2)- protokół rozprawy z dnia 21 września 2015 r. 01:06:41-01:23:44 w zw. z k. 63-63v, zeznania świadka Z. K.-protokół rozprawy z dnia 21 września 2015 r. 01:23:44-01:38:58 w zw. z k. 63v, zeznania świadka E. K.-protokół rozprawy z dnia 21 września 2015 r. 01:38:58-01:49:12 w zw. z k. 63v-64, opinia biegłego rewidenta k. 78-81, kserokopia zaświadczenia o wysokości dochodu podatnika k. 83, informacja z Przedsiębiorstwa (...) k. 84, opinia uzupełniająca biegłego k. 107-111, zeznania powódki- protokół rozprawy z dnia 06 czerwca 2016 r. 00:03:53-00:30:45 w zw. z k. 134-134v, kserokopia informacji o przyznaniu świadczenia k. 139-140).

Nagła śmierć męża była dla powódki wydarzeniem trudnym i bolesnym. Wywołała właściwy okres żałoby. Podjęcie przez powódkę po śmierci męża prawidłowych działań w postaci leczenia farmakologicznego, korzystania ze wsparcia psychologicznego, ukierunkowania na pomoc córkom w przeżywaniu żałoby świadczą o jej dojrzałości i odpowiedzialności. Proces żałoby przebiegał u powódki prawidłowo i został zakończony. Obecnie funkcjonuje ona prawidłowo w relacjach rodzinnych oraz rolach społecznych, (dowód: opinia sędowo-psychologiczna k. 67).

Po śmierci M. J. (1) rodzina powódki popadła w problemy finansowe albowiem to zmarły był głównym żywicielem rodziny. Powódka zmuszona była również zamknąć prowadzoną przez siebie działalność gospodarczą w postaci sklepu z tkaninami bowiem nie miał jej kto przywozić towaru, który wcześniej dostarczał zmarły mąż. W. J. z córkami utrzymywały się jedynie z jej wynagrodzenia oraz ze świadczenia rentowego dla dzieci po zmarłym M. J. (1). Wskutek mniejszych dochodów wymienione przestały gdziekolwiek wyjeżdżać, musiały sprzedać samochód i zacząć oszczędzać na ubraniach oraz jedzeniu. Za życia M. J. (1) powódka i dzieci miały dużo wyższy standard życia aniżeli po jego śmierci. W 2006 r. powódka podjęła pracę na 1/2 etatu w Przedsiębiorstwie Usług (...) w P. jako sprzątaczką, z której osiąga dochody w wysokości 820 zł miesięcznie, (dowód: kserokopia zaświadczenia o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej k. 33, kserokopia decyzji z UM w P. k. 34, informacja z przebiegu leczenia k. 37, zeznania powódki-protokół rozprawy z dnia 21 września 2015 r. 00:01:55-00:32:06 w zw. z k. 61v-62, zeznania świadka K. W.- protokół rozprawy z dnia 21 września 2015 r. 00:37:49-01:06:41 w zw. z k. 62-63, zeznania świadka M. J. (2)- protokół rozprawy z dnia 21 września 2015 r. 01:06:41-01:23:44 w zw. z k. 63-63v, zeznania świadka Z. K.-protokół rozprawy z dnia 21 września 2015 r. 01:23:44-01:38:58 w zw. z k. 63v, zeznania świadka E. K.-protokół rozprawy z dnia 21 września 2015 r. 01:38:58-01:49:12 w zw. z k. 63v-64, opinia biegłego rewidenta k. 78-81, kserokopia zaświadczenia o wysokości dochodu podatnika k. 83, informacja z Przedsiębiorstwa (...) k. 84, opinia uzupełniająca biegłego k. 107-111, zeznania powódki- protokół rozprawy z dnia 06 czerwca 2016 r. 00:03:53-00:30:45 w zw. z k. 134-134v, kserokopia informacji o przyznaniu świadczenia k. 139-140).

W dniu 17 maja 1999 r. pozwany przyznał powódce świadczenie w wysokości 9.000 zł w związku z wypadkiem jej męża z dnia 10.02.1998 r. W treści decyzji o przyznaniu tego świadczenia wskazano, że zostało ono przyznane w wyniku ugody zawartej przez powódkę z pozwanym w toku likwidacji szkody. Okoliczność zawarcia ugody potwierdził także pełnomocnik powódki w swoim piśmie do pozwanego w toku korespondencji na przedsądowym etapie załatwienia sporu.

(dowód: kopia pisma pełnomocnika powódki k. 137, kopia decyzji pozwanego k. 139)

W toku niniejszego procesu strona pozwana nie przedstawiła treści zawartej ugody.

(bezsporne).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo okazało się częściowo zasadne.

Podstawa odpowiedzialności pozwanego była sporna, dlatego też należy wspomnieć, że stosownie do treści art. 822 k.c. w zw. z art. 34 ust. 1, art. 35 i art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych: z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia. Ubezpieczeniem OC posiadaczy pojazdów mechanicznych jest objęta odpowiedzialność cywilna każdej osoby, która kierując pojazdem mechanicznym w okresie trwania odpowiedzialności ubezpieczeniowej, wyrządziła szkodę w związku z ruchem tego pojazdu. Odszkodowanie ustala się i wypłaca w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem mechanicznym, najwyżej jednak do ustalonej w umowie ubezpieczenia sumy gwarancyjnej. Przepisy tej ustawy, w zakresie przez nią uregulowanym, mają charakter szczególny w stosunku do przepisów Kodeksu cywilnego (por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2008 roku w sprawie III CZP 115/07, OSNC 2008/9/96). Niemniej jednak dla porządku wypada wskazać, iż zgodnie z art. 435 § 1 k.c. w zw. z art. 436 § 1 k.c., samoistny posiadacz mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody ponosi odpowiedzialność za szkodę na osobie lub mieniu wyrządzoną komukolwiek przez ruch tego środka komunikacji, nie wyłączając pasażera pojazdu, który prowadzi, chyba że szkoda nastąpiła wskutek siły wyższej albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą nie ponosi odpowiedzialności, czyli jego odpowiedzialność prawodawca ukształtował na zasadzie ryzyka. W przedmiotowej sprawie jak wynika z prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Łasku wydanego w sprawie o sygn. akt II K 405/98 do przedmiotowego wypadku doszło z winy kierującego pojazdem F. (...) o nr rej. (...) K. K..

W niniejszej sprawie, z uwagi na datę zaistnienia zdarzenia szkodowego (10 lutego 1998 r.) przed dniem 3 sierpnia 2008 roku, mają zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego na gruncie stanu prawnego obowiązującego przed nowelizacją art. 446 k.c., dokonaną art. 1 ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731) skutkiem, której został wprowadzony do porządku prawnego art. 446 § 4 k.c. przewidujący zadośćuczynienie za śmierć osoby bliskiej i prima facie wysuwana bywa teza, jak czyniła to strona pozwana na etapie postępowania likwidacyjnego, iż brak było przepisu umożliwiającego powodowi bezpośrednio domaganie się zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej. Jednakże taka wykładnia przepisów obowiązującego ówczesnie stanu prawnego przyjmuje błędnie istnienie luki prawnej, która de facto ma charakter pozorny i którą likwiduje konsekwentne, najnowsze orzecznictwo sądów powszechnych. Najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje, bowiem, na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. i zasady tej nie wyłączał art. 34 przywołanej ustawy ubezpieczeniowej (tak wprost uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 20 grudnia 2012 r. III CZP 93/12 BSN 2013/1, z dnia 7.11.2012 r. III CZP 67/12, z dnia 13 lipca 2011 r. III CZP 32/11, z dnia 22 października 2010 roku III CZP 76/10, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2010 roku w sprawie IV CSK 307/09, wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 14 grudnia 2007 roku w sprawie I ACa 1137/07). Sąd Okręgowy podziela powyższe wnioski.

Katalog dóbr osobistych określonych w art. 23 k.c. ma charakter otwarty. Judykatura i doktryna ciągle odkrywają nowe postaci dóbr osobistych np. kult pamięci po zmarłej osobie bliskiej, sfera życia prywatnego, prawo do korzystania z nieskażonego środowiska, cisza domowa. Brak jest ostrych granic pomiędzy poszczególnymi dobrami. Występują wątpliwości dotyczące relacji między poszczególnymi dobrami osobistymi wymienionymi w art. 23 k.c. oraz pomiędzy nimi, a tymi nowymi. Precyzyjne ustalenie listy dóbr osobistych nie jest w tej sytuacji możliwe (por. M. Pazdan (w): System Prawa Prywatnego, t. 1, Warszawa 2007, s. 1118 -1119, s. 1141 -1149). Według powszechnie panującego przekonania dobra osobiste są wartościami niemajątkowymi związanymi z istnieniem i funkcjonowaniem podmiotów prawnych, w przypadku osób fizycznych związanych z osobowością człowieka i obejmujących fizyczną i

psychiczną integralność człowieka, jego indywidualność, godność i pozycję w społeczeństwie, co stanowi przesłankę samorealizacji osoby ludzkiej (por. M. Pazdan (w): System Prawa Prywatnego, t. 1, Warszawa 2007, s. 1117). Rola tych dóbr w społeczeństwie nieustannie wzrasta. Towarzyszy temu wzmocnienie ochrony prawnej dóbr osobistych (por. M. Pyziak – Szafnicka (w): System Prawa Prywatnego, t. 1, Warszawa 2007, s. 717, s. 719). Więzy emocjonalna łącząca osoby bliskie może być zaliczona do katalogu dóbr osobistych. Trudno bowiem znaleźć argumenty sprzeciwiające się uznaniu za dobro osobiste człowieka więzi rodzinnych, które stanowią fundament prawidłowego funkcjonowania rodziny i podlegają ochronie prawnej. Skoro dobrem osobistym w rozumieniu art. 23 k.c. jest kult pamięci osoby zmarłej, to - a fortiori – może nim być także więź między osobami żyjącymi. Nie ulega również wątpliwości, że śmierć osoby bliskiej zwykle stanowi dla rodziny wielki wstrząs, a cierpienia psychiczne jakie się z tym wiążą, mogą przybrać ogromny rozmiar, tym większy, im mocniejsza była w danym wypadku więź emocjonalna łącząca zmarłego z jego najbliższymi. Nie każdą jednak więź rodzinną niejako automatycznie należy zaliczyć do katalogu dóbr osobistych, lecz jedynie taką, której zerwanie powoduje ból, cierpienie, rodzi poczucie krzywdy. Tylko zatem przy naruszeniu bardzo silnej więzi, np. między rodzicami, a dziećmi, małżonkami, można mówić o naruszeniu dobra osobistego, a osoba dochodząca roszczenia na podstawie art. 448 k.c. powinna wykazać istnienie tego rodzaju więzi, stanowiącej jej dobro osobiste podlegające ochronie (por. uchwała SN z dnia 13.07.2011 r., III CZP 32/11, OSNC 2012, Nr 1, poz. 10). W przypadku więzi rodzinnej trudno jest często taki dowód przeprowadzić, choć niekiedy jej istnienie można domniemywać np. w przypadku śmierci dziecka bardzo silnie emocjonalnego związanego z matką dochodzącą kompensacji uszczerbku.

Wprowadzenie do Kodeksu cywilnego w 1996 roku art. 448 w jego nowym, całkowicie zmodyfikowanym kształcie stanowiło rewolucyjną zmianę w zakresie ochrony dóbr osobistych. Ochroną tą objęto wszystkie dobra osobiste (por. A. Śmieja System Prawa Prywatnego, t. 6, Warszawa 2009, s. 698). Przepis ten w aktualnym kształcie stanowi prawdziwy przełom dla polskiego prawa cywilnego, gdyż poprzednio polski ustawodawca bardzo ostrożnie podchodził do możliwości kompensowania krzywdy w formie zadośćuczynienia pieniężnego. Aktualnie ochroną majątkową są objęte wszystkie dobra osobiste, z tym jednak, że art. 445 k.c. jako przepis szczególny dotyczy trzech z nich: zdrowia, swobody seksualnej i wolności, zaś art. 448 k.c. pozostałych (por. A. Śmieja (w): System Prawa Prywatnego, t. 6, Warszawa 2009, s. 710). Dodanie przepisu art. 446 § 4 k.c. należy uznać za kolejny wyjątek od ogólnej zasady ochrony majątkowej dóbr osobistych określonej w art. 448 k.c. W świetle obecnie przeważającej interpretacji przepisu art. 448 k.c. mógłby on uzasadniać naprawienie szkody niemajątkowej tylko w oparciu o zasadę winy, podczas gdy w świetle art. 446 § 4 k.c. roszczenie o zapłacenie stosownego zadośćuczynienia uzasadnia każda podstawa odpowiedzialności deliktowej, co oznacza, że w rachubę wchodzi przede wszystkim odpowiedzialność na zasadzie ryzyka. Tym samym nowa regulacja wprowadzona w art. 446 § 4 k.c. jest znacznie korzystniejsza dla podmiotów w nim wymienionych, aniżeli próby znalezienia rozwiązania na gruncie art. 448 k.c., gdyż umożliwia jego uzyskanie zadośćuczynienia bez potrzeby wykazywania jakichkolwiek innych – poza w nim wymienionych – przesłanek. Przepis art. 446 § 4 k.c. nie wymaga również, przynajmniej w swojej warstwie słownej, naruszenia jakiegoś dobra osobistego objętego zakresem art. 23 k.c. Jego dodanie w 2008 r. zamyka dokonania ustawodawcy zmierzające w kierunku rozszerzenia zakresu odpowiedzialności za szkodę niemajątkową (por. A. Śmieja (w): System Prawa Prywatnego, t. 6, Warszawa 2009, s. 737, s. 698 -699, uchwała SN z dnia 22.10.2010 r. III CZP 76/10, OSNC –ZD 2011, nr B, poz. 42).

Osoba dochodząca zadośćuczynienia za spowodowanie śmierci osoby najbliższej nie jest poszkodowana jedynie pośrednio. Ten sam czyn niedozwolony może wyrządzać krzywdę różnym osobom. Źródłem krzywdy jest zatem czyn niedozwolony, którego następstwem jest śmierć. Krzywdą wyrządzoną zmarłemu jest utrata życia, dla osób mu bliskich zaś jest to naruszenie dobra osobistego poprzez zerwanie więzi emocjonalnej, szczególnie bliskiej w relacjach rodzinnych. Również zatem osoba dochodząca ochrony na podstawie art. 448 k.c. może być poszkodowana bezpośrednio i dochodzić naprawienia własnej krzywdy, doznanej poprzez naruszenie jej własnego dobra osobistego (por. uchwała SN z dnia 13.07.2011 r., III CZP 32/11, OSNC 2012, Nr 1, poz. 10).

Jak wynika z poczynionych w przedmiotowej sprawie ustaleń faktycznych więź rodzinna łącząca powódkę z mężem była bardzo silna, miała charakter szczególny, co przez lata utrudniało powódce zracjonalizowanie i zaakceptowanie faktu jej zerwania. Śmierć M. J. (1) była dla powódki poważnym ciosem, zwłaszcza, że powódka była wówczas osobą stosunkowo młodą. W związku z tym śmierć ta była dla W. J. ogromną tragedią i niepowetowaną stratą, z jaką nie

będzie w stanie zupełnie pogodzić się do końca życia. W pamięci powódki zmarły zapisała się jako osoba najbliższa, kochająca, dobra, stanowiąca codzienne wsparcie dla niej. Uczucie utraty męża jest nadal stale obecne w życiu powódki, co potwierdzają zeznania jej samej oraz pozostałych członków rodziny. Znamionym pozostaje, że pomimo młodego wieku w momencie śmierci męża powódka nie ułożyła sobie ponownie życia z innym partnerem. W związku z powyższym w realiach niniejszej sprawy, zachodzą podstawy do skonstruowania domniemania istnienia bardzo głębokiej więzi między powódką, a mężem ze względu na bliskie relacje, wspólne zamieszkiwanie oraz młody wiek powódki w dacie śmierci męża. Tym samym powódka jako osoba dochodząca roszczenia na podstawie art. 448 k.c. wykazała istnienie więzi ze zmarłym, stanowiącej jej dobro osobiste podlegające ochronie.

W tym miejscu wskazać należy, że przepis art. 448 k.c. nie tworzy samodzielnej podstawy odpowiedzialności, ale odsyła (podobnie jak art. 445 k.c.) do innych przepisów reżimu deliktowego, które wyraźnie wskazują podmiot odpowiedzialny i szczegółowe przesłanki jego obowiązku odszkodowawczego.

Podsumowując powyższe rozważania, należy wskazać, że spowodowanie wypadku komunikacyjnego, w konsekwencji, którego śmierć poniósł mąż powódki, było bezprawnym naruszeniem jej dobra osobistego w postaci prawa do życia w pełnej rodzinie, prawa do utrzymania więzi rodzinnych. Powódka mając zaledwie 41 lat straciła męża. Jej życie diametralnie i nieodwracalnie się zmieniło, nastąpiło przerwanie szczęśliwego, beztrudnego życia w pełnej rodzinie. Bezpowrotnie utraciła męża, który jak miała prawo przypuszczać będzie się nią opiekował na starość. W sprawie zostało wykazane, że sprawca wypadku, za którego odpowiedzialność ponosi pozwany, dopuścił się bezprawnego naruszenia dóbr osobistych powódki, Sąd był zatem uprawniony do przyznania jej odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Uwzględniając rozmiar krzywdy, jakiej doznała powódka na skutek straty męża Sąd doszedł do przekonania, iż właściwą kwotą zadośćuczynienia za śmierć M. J. (1), będzie kwota 50.000,00 zł na rzecz W. J.. Funkcją zadośćuczynienia jest bowiem rekompensacja strat niemajątkowych, krzywdy wywołanej przez śmierć najbliższego członka rodziny. Istota szkody niemajątkowej wiąże się z naruszeniem czysto subiektywnych przeżyć człowieka. Nagła śmierć męża była dla powódki wydarzeniem trudnym i bolesnym. Wywołała właściwy okres żałoby. Podjęcie przez powódkę po śmierci męża prawidłowych działań w postaci leczenia farmakologicznego, korzystania ze wsparcia psychologicznego, ukierunkowania na pomoc córkom w przeżywaniu żałoby świadczą o jej dojrzałości i odpowiedzialności. Proces żałoby przebiegał u powódki prawidłowo i został zakończony. Obecnie funkcjonuje ona prawidłowo w relacjach rodzinnych oraz rolach społecznych,

Sąd miał także na uwadze, iż od dnia wypadku upłynęło ponad 18 lat a także że od 2002 r. – jak wynika z zeznań samej powódki - wiedzie ona w miarę normalne życie rodzinne. Poczucie straty bliskiej osoby zawsze będzie odczuwane jako smutne, przykre, ale siła tego uczucia wraz z upływem czasu maleje, co pozwala na niezaburzone funkcjonowanie psychologiczne powódki w codziennym życiu, w życiu osobistym oraz zawodowym. Dlatego też Sąd nie dał wiary twierdzeniom powódki, że stopień jej cierpień był i jest nadal tak duży by uwzględnić powództwo w całości. Niewątpliwie powódka wskutek przedwczesnej śmierci męża oraz przerwania istniejącej z nim więzi rodzinnych doznała krzywdy, niemniej jednak, w ocenie Sądu, jej roszczenie z tytułu zadośćuczynienia jest zdecydowanie zbyt wygórowane. Według Sądu, powyższe okoliczności uzasadniają zasądzenie w niniejszej sprawie kwota 50.000,00 zł na rzecz powódki tytułem zadośćuczynienia za śmierć męża, która to kwota jest adekwatna do stopnia doznanej przez powódkę krzywdy. Zasądzona kwota jest – zdaniem Sądu- adekwatna do ustalonych w sprawie rodzajów cierpień powódki, czasu ich trwania oraz oddziaływania na życie W. J., przy uwzględnieniu nadal odczuwanych negatywnych emocji, są przy tym właściwe dla zatarcia negatywnych odczuć lub co najmniej złagodzenia poczucia krzywdy, przy jednoczesnym utrzymaniu w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa oraz rekompensowaniu z góry tych skutków zdarzenia, jakie powódka będzie odczuwać jeszcze w przyszłości (por. wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 24 lutego 2012 roku, sygn. akt I ACa 84/12, LEX 1124827, tak też uchwała pełnego składu Izby Cywilnej SN z 08.12.1973 III CZP 37/73 OSNC 1974. p.145). Z tych też względów powództwo w części przewyższającej przyznaną w wyroku kwotę podlegało oddaleniu.

Odnosnie roszczenia o zasądzenie odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej w pierwszej kolejności wypada wskazać, iż jego podstawę prawną stanowi art. 446 § 3 k.c., zgodnie z którym sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. Odszkodowanie to obejmuje szkody majątkowe, których nie uwzględnia się przy zasądzeniu renty (art. 446 § 2 k.c.). Szkody te wyrażają się w ogólnym, znacznym pogorszeniu warunków życiowych, w jakich znaleźli się najbliżsi członkowie rodziny zmarłego. Powoduje ono nie tylko uszczerbek w aktualnej sytuacji materialnej, ale również w możliwości polepszenia warunków życiowych w przyszłości i w ograniczeniu planów życiowych. Nie chodzi przy tym o przyznanie zadośćuczynienia za same cierpienia związane ze śmiercią osoby najbliższej. Natomiast ocena „znacznego pogorszenia” zależna jest od rozmiarów ujemnych następstw natury majątkowej wywołanych przez śmierć osoby najbliższej (por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 października 1970 r., III PZP 22/70, OSNCP 1971/7-8/120, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 1977 r. IV CR 419/77 opubl. Lex nr 8025). W świetle powołanych poglądów, przesłanką zasądzenia odszkodowania jest wystąpienie znacznego pogorszenia sytuacji życiowej najbliższych członków rodziny zmarłego. Ocena czy żądanie jest uzasadnione wymaga ustalenia, jaka była sytuacja życiowa rodziny zmarłego przed wypadkiem oraz czy i o ile uległa ona pogorszeniu na skutek jego śmierci. Pogorszenia sytuacji życiowej, o którym mowa w art. 446 § 3 k.c. nie można sprowadzać do prostego zmniejszenia dochodów lub zwiększenia wydatków najbliższych członków rodziny zmarłego. Szkody majątkowe prowadzące do znacznego pogorszenia bieżącej lub przyszłej sytuacji życiowej osoby najbliższej zmarłemu są często nieuchwytnie lub trudne do obliczenia. Często wynikają z obniżenia aktywności życiowej i ujemnego wpływu śmierci osoby bliskiej na psychikę i stan somatyczny, co niekiedy przejawia się w konkretnej chorobie (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 lutego 2004 roku sygn. V CK 269/03, opubl. LEX nr 238971). Znaczne pogorszenie sytuacji życiowej uprawnionego w rozumieniu art. 446 § 3 k.c. zależne jest zatem od rozmiarów ujemnych następstw o charakterze majątkowym, a także zmian w sferze dóbr niematerialnych uprawnionego wywołanych przez śmierć osoby bliskiej, już istniejących oraz dających się przewidzieć w przyszłości na podstawie zasad doświadczenia życiowego. Jego ocena powinna być oparta na szczegółowej analizie sytuacji osoby uprawnionej z uwzględnieniem wszystkich okoliczności, które mają wpływ na jej warunki i trudności życiowe, stan zdrowia (w tym jego ewentualne pogorszenie wywołane śmiercią osoby najbliższej) wiek, stosunki rodzinne i majątkowe, a w odniesieniu do małoletnich dzieci dodatkowo wpływają na warunki wychowawcze i na jej porównaniu z sytuacją, w jakiej znalazłby się uprawniony, gdyby nie śmierć osoby bliskiej. Prawidłowa wykładnia pojęcia "stosowne odszkodowanie" powinna uwzględniać nie tylko okoliczności konkretnej sprawy, ale także realną wartość ekonomiczną. Musi ono wyrażać się sumą wymierną, stanowiącą adekwatne przysporzenie dla uprawnionego, a zarazem uwzględniającą ocenę większości rozsądnie myślących ludzi. Odszkodowanie należne na podstawie art. 446 § 3 k.c. nie jest odszkodowaniem pełnym w rozumieniu art. 361 § 2 k.c., lecz z woli ustawodawcy "stosownym", tj. takim, które ułatwi przystosowanie się uprawnionemu do zmienionej sytuacji życiowej. Dyspozycja tego przepisu nie obejmuje zatem obowiązku wyrównania wszystkich szkód ustalonych detalicznie, pozostających w związku przyczynowym ze śmiercią członka bliskiej rodziny, gdyż ze swej natury jest to kompensacja o charakterze ryczałtowym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2008 roku w sprawie II CSK 143/08, z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie V CSK 544/07, z dnia 24 października 2007 r. w sprawie IV CSK 194/07).

Jak ustalono w niniejszym postępowaniu, M. J. (1) łożył w głównej mierze na utrzymanie całej rodziny z uzyskiwanego przez siebie wynagrodzenia za pracę w Przedsiębiorstwie Usług (...) oraz z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. Z chwilą śmierci męża powódki sytuacja materialna rodziny pogorszyła się do tego stopnia, że rodzina przestała wyjeżdżać na jakikolwiek wypoczynek, zmuszona była sprzedać samochód, jej członkom brakowało często środków na zakup nowych ubrań. Taka sytuacja utrzymywała się do momentu, kiedy powódka podjęła zatrudnienie w Przedsiębiorstwie Usług (...) w P. oraz do momentu kiedy córka M. J. (2) podjęła zatrudnienie w Urzędzie Miasta w P.. Wskazać jednak należy, że rodzina powódki nie należała do rodzin majątnych i dobrze sytuowanych. Rodzina (...) zamieszkiwała w dwupokojowym mieszkaniu komunalnym, posiadała samochód osobowy marki F. (...) p, na urlopy wypoczynkowe wyjeżdżało wyjątkowo rzadko, nie posiadała żadnego majątku, ani oszczędności. Ogół powyższych okoliczności niewątpliwie pozwala jednak uznać, że wraz ze śmiercią M. J. (1) doszło do znacznego pogorszenia sytuacji życiowej powódki. W świetle powyższego należało przyjąć, że zasadnym będzie zasądzenie odszkodowania na rzecz W.

J. w kwocie 44.000 zł, albowiem kierując się zasadami doświadczenia życiowego można stwierdzić, iż mąż powódki, niewątpliwie był w rodzinie głównym żywicielem i osobą udzielającą wsparcia finansowego jej członkom. Mając na uwadze, że zmarły uzyskiwał z tytułu świadczonej pracy wynagrodzenie w kwocie średnio 821 zł miesięcznie, zaś z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej osiągał średni dochód w kwocie 578 zł miesięcznie, stwierdzić należy że wraz z jego śmiercią rodzina straciła około 1.400 zł dochodu miesięcznie tj. około 550 zł na jednego jej członka. W przypadku powódki o pogorszeniu jej sytuacji życiowej możemy mówić w okresie około 8 lat tj. od dnia śmierci męża do dnia podjęcia pracy zarobkowej w Przedsiębiorstwie Usług (...). W ocenie Sądu zasadnym odszkodowaniem na rzecz W. J. jest kwota 53.000 zł ($550 \text{ zł} \times 12 \text{ miesięcy} = 6.600 \text{ zł} \times 8 \text{ lat} = 53.000 \text{ zł}$). Mając jednak na uwadze, że strony postępowania w dniu 17 maja 1999 r. zawarły ugodę mocą, której powódce wypłacono odszkodowanie w wysokości 9.000 zł Sąd pomniejszył zasądzoną kwotę o wymienioną sumę ($53.000 \text{ zł} - 9.000 \text{ zł} = 44.000 \text{ zł}$). Ponieważ pozwany mimo swych twierdzeń, w toku postępowania nie przedłożył treści samej ugody, a tym samym nie wykazał, aby w treści zawartej ugody powódka zrzekła się wszelkich innych roszczeń związanych z tragiczną śmiercią męża, dlatego Sąd nie uwzględnił zarzutu pozwanego o zrzeczeniu się roszczeń przez powódkę. Tym samym sąd uznał, że zakres doznanej krzywdy w kontekście utraty wsparcia męża w przyszłości i zakres doznanej szkody w sferze majątkowej uzasadnia uwzględnienie roszczenia w części dotyczącej odszkodowania w kwocie 44.000 złotych. W pozostałej części powództwo jako nieuzasadnione podlegało oddaleniu.

Na uwzględnienie zasługiwało żądanie powódki w zakresie odsetek od kwot zadośćuczynienia za śmierć męża oraz odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej. Sąd stoi na stanowisku, iż zadośćuczynienie należy traktować jak wierzytelność bezterminową, a więc świadczenie to powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania (art. 455 k.c.). Pogląd ten należy uznać za ugruntowany w orzecznictwie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2011r., I CSK 243/10, LEX nr 848109, LEX nr 1127073, Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2011r., V CSK 38/11, LEX nr 1129170). Ponieważ przed zainicjowaniem postępowania sądowego powódka nie wzywała ubezpieczyciela do wypłaty świadczenia, dlatego zasadnym jest przyjęcie, iż ustawowe odsetki od obu zasądzonych świadczeń należne są od dnia 20 marca 2015 r. tj. od dnia następnego po dacie doręczenia pozwu stronie pozwanej.

Podstawę orzeczenia o kosztach stanowił przepis art. 100 zdanie pierwsze k.p.c., zgodnie, z którym w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań, koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone. Wyrażona w tym przepisie zasada kompensaty kosztów procesu znajduje zastosowanie w wypadku częściowego uwzględnienia żądań, co miało miejsce w tej sprawie. Nadto na podstawie na podstawie art. 113 ust.1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167,poz.1398) nakazano pobrać od strony pozwanej 519 zł ($799,25 \text{ zł} \times 65 \% = 519 \text{ zł}$) tytułem zwrotu części wydatków poniesionych tymczasowo w toku procesu przez Skarb Państwa oraz proporcjonalnie do wskazanego zakresu uwzględnionego roszczenia, nakazano pobrać od pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych S.A. w W. na rzecz Skarbu Państwa- Sądu Okręgowego w Sieradzu kwotę 3.055 zł tytułem brakującej opłaty od pozwu, od uwzględnionej części powództwa, od zapłaty której uiszczenia powódka była zwolniona ($4.700 \text{ zł opłaty} \times 65 \% = 3.055 \text{ złotych}$). Z uwagi na fakt, że obie strony były reprezentowane przez profesjonalnych pełnomocników należało na podstawie art. 100 k.p.c. znieść koszty zastępstwa prawnego pomiędzy stronami.